

Váš sprievodca zdravou kožou

Pre ľudí so stómiou

„Tento sprievodca vám pomôže udržať si kožu zdravú a zvládnuť výzvy, ktoré prichádzajú s poškodením kože v okolí stómie.“

Anne Steen, stomická sestra, Dánsko

Ako si udržať zdravú kožu

Udržanie dokonale zdravej kože v okolí stómie je najdôležitejšia vec, ktorú môžete urobiť aby ste zabezpečili, že nosenie vašej stomickej pomôcky bude pohodlné, spoľahlivé a bezproblémové.

Štúdia o koži v okolí stómie* nedávno odhalila, že takmer polovica všetkých ľudí so stómiou má kožu v okolí stómie podráždenú.

Táto štúdia tiež prekvapujúco zistila, že ľudia si často ani neuvedomujú, že podráždeniu ich kože je možné predchádzať, a preto len neochotne hľadajú odbornú pomoc.

Kontakt medzi výlučkami zo stómie a kožou je hlavným dôvodom vzniku podráždenia kože. Lepiaci materiál na podráždenej koži poriadne nedrží, a to vedie k začarovanému kruhu podtekania a zhoršovania podráždenia kože.

Existujú riešenia, ktorými sa môžete vyhnúť kontaktu výlučkov zo stómie s kožou v okolí stómie. Keď je koža podráždená, správna starostlivosť by ju mala vrátiť do dobrého stavu.

Túto brožúru sme pripravili za pomoci najnovších informácií získaných Štúdiou o koži v okolí stómie. Veríme, že vám táto brožúra pomôže:

UDRŽAŤ SI ZDRAVÚ KOŽU

PREDCHÁDZAŤ PODRÁŽDENIU KOŽE

ZVLÁDNUŤ PODRÁŽDENIE KOŽE, AK SA VYSKYTNE

ZISTIŤ, KEDY je potrebné VYHLADAŤ ODBORNÚ POMOC

*Herlufsen P et al. Štúdia o poškodení kože v okolí stómie u pacientov s trvalou stómiou. British Journal of Nursing (Britský časopis o ošetrovatelstve) 006; 15:854-62

Aká je to zdravá koža?

Nasledujúci obrázok zobrazuje normálnu, zdravú kožu v okolí stómie. Nie sú na nej žiadne viditeľné zmeny a koža, ktorá býva normálne zakrytá lepiacou časťou pomôcky vyzerá presne tak isto, ako zvyšná koža v oblasti brucha.

Štyri kroky k zdravej koži:

- pred aplikáciou pomôcky sa uistite, že je vaša koža čistá a úplne suchá
- upravte otvor v lepiacej časti tak, aby presne sadol na priemer vašej stómie
- uistite sa, že celá plocha lepiaceho materiálu je v kontakte s kožou
- pomôcku vymeňte skôr, ako sa naruší

Aká je poškodená koža?

Mierne poškodenie kože

- drobné kožné zmeny na menšej ploche
- zvyčajne v okruhu 1 - 5 mm okolo stómie

Stredné poškodenie kože

- zreteľné kožné zmeny, napr. na peristomálnej koži
- zasiahnutie veľkej plochy kože > 2 cm²

Ťažké poškodenie kože

- nevyhnutná okamžitá zdravotná starostlivosť
- zasiahnutá podstatná časť kože okolo stómie
- problémy s príľnutím lepiaceho materiálu na kožu

Pokyny k výmene vašej pomôcky

Najlepší spôsob, ako si udržať zdravú kožu, je dodržiavať nasledovné kroky vždy, keď si budete vymieňať pomôcku.

Pripravte si vopred všetko, čo budete potrebovať na výmenu svojej pomôcky, čím si výmenu veľmi zjednodušíte.

Budete potrebovať nasledovné:

- novú stomickú pomôcku
- odpadové vrečko, do ktorého odhodíte starú pomôcku
- čistiace rúška, roztok, vatu, gázové štvorce
- teplú vodu
- ochranné pomôcky, napríklad pastu (ak ich potrebujete)

Ak potrebujete lepiacu časť upraviť podľa rozmerov vašej stómie, budete tiež potrebovať:

- šablónu nastrihnutú v tvare vašej stómie
- pero
- ohnuté nožnice (kvalitné)

Odstránenie použitej pomôcky

- Pred odstránením vašej pomôcky si umiestnite odpadkové vrečko v oblasti pásu tak, aby zachytilo nekontrolovaný únik výlučkov zo stómie a aby ste do neho mohli odhodiť použitú pomôcku a ochrániť Vaše oblečenie.
- Použitú pomôcku odstránite tak, že veľmi jemne a opatrne odlepíte lepiaci materiál od kože.
- Lepiaci materiál po jeho odstránení z kože riadne skontrolujte.
  - Je lepiaci materiál poškodený? Vidíte na tej strane, ktorá bola prilepená na kožu, stopy stolice alebo moču? Takéto stopy naznačujú, že došlo k presiaknutiu. Pozrite sa aj na svoju kožu a skontrolujte, či na nej nie sú stopy podráždenia alebo poškodenia, ktoré by zodpovedali tomu, čo ste zistili na lepiacom materiáli. Ak je koža podráždená, musíte zabezpečiť, že lepiaci materiál bude pri ďalšej aplikácii v úplnom kontakte s kožou. Uistite sa, že adhezívum vymeníte skôr, ako sa poškodí/ poruší.

Očistite stómiu a kožu

- Očistite svoju stómiu a kožu v jej okolí jemnou papierovou vreckovkou alebo čistiacou rúškou, prípadne roztokom.
- Jemne a opatrne osušte kožu.
  - Je veľmi dôležité, aby bola koža pred aplikáciou lepiaceho materiálu na kožu čistá a úplne suchá. Ak zostane vlhká, lepiaci materiál sa dôkladne neprilepí a dôjde k presiaknutiu a / alebo k podráždeniu kože.
- Z okolia stómie opatrne a jemne odstráňte ochlpenie pomocou ostrých nožníc alebo novej žiletky, aby ste kožu ochránili.
  - Budte opatrný a kožu si nepoškodte. Ak použijete tupé nožnice alebo tupú žiletku, podráždite si vlasové folikuly.

Príprava a aplikácia novej pomôcky

- Ak nemáte stómiu úplne rovnomernú, budete musieť otvor v lepiacej časti upraviť tak, aby vám presne sadol okolo stómie. To zabezpečí najlepšiu možnú ochranu kože.
  - Použite meraciu pomôcku, ktorou skontrolujete priemer stómie a urobte si šablónu. To vám pomôže ochrániť lepiaci materiál vašej stomickej pomôcky.
  - Na úpravu otvoru v lepiacej časti základnej podložky (alebo jednodielnej pomôcky) použite šablónu a zahnuté nožnice.
  - Na stómiu netlačte.
- Ak potrebujete nejaké pomôcky, napríklad pastu, musíte ich najskôr aplikovať na kožu (napr. v záhyboch kože) alebo na zadnú stranu lepiaceho materiálu.
- Základnú podložku alebo jednodielne vrečko umiestnite na kožu okolo stómie a uistite sa, že lepiaci materiál je v úplnom kontakte s kožou.
  - Lepiaci materiál začnite jemne pritláčať ku koži v blízkosti stómie a potom pokračujte smerom k okrajom pomôcky.
- Ak používate dvojdielne pomôcky, posledným krokom bude upnutie vrečka k základnej podložke.

Ak máte ileostómiu alebo urostómiu

- Je normálne, že povrch vašej stómie je vlhký, a táto vlhkosť môže prejsť aj na kožu. Vyhnete sa tomu tak, že okolo stómie si omotáte jemný obrúsok, ktorý nadbytočnú vlhkosť absorbuje.
- Obrúsok odstráňte tesne pred aplikáciou základnej podložky alebo jednodielnej pomôcky.

Ak máte dlhú stómiu

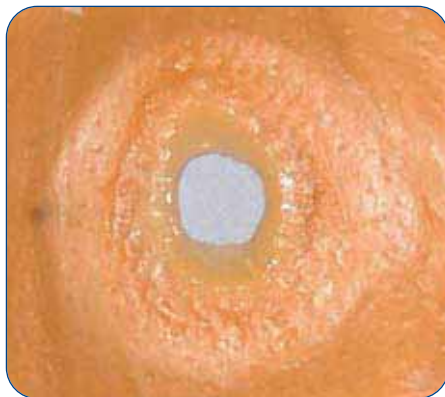
- Vaša stómia sa môže dotýkať kože, a tým ju po odstránení starej pomôcky zvlhčovať. Uistite sa, že kožu pred aplikáciou novej pomôcky riadne osušíte.

Ako zvládnuť podráždenie kože

Prípad 1: Vpadnutá stómia

Tento obrázok zobrazuje ťažké podráždenie kože u osoby s vpadnutou stómiou. Koža sa rozmočila (mäkká, mokrá a náchylná na poškodenie a infekcie) v dôsledku úniku moču popod lepiaci materiál, pričom moč bol v neustálom kontakte s kožou v okolí stómie.

Podráždenie kože u tejto osoby vzniklo z dvoch hlavných dôvodov. Po prvé, lepiaci materiál bol zvyčajne menený každé 3 dni, ale už po 32 hodinách vznikli prvé znaky poškodenia lepiaceho materiálu (zobrazené na obrázku). Vpadnutá stómia vystavuje lepiaci materiál a tesnenie medzi lepiacim materiálom a kožou väčším výzvam. Po druhé, ochlpenie na bruchu neumožňuje dobrý kontakt medzi lepiacim materiálom a kožou.

Odporúčania pre zdravú pokožku

Ak máte vpadnutú stómiu, tak sa s podtekaním stretávate pravdepodobne častejšie, ako je bežné. Je mimoriadne dôležité urobiť kroky na minimalizovanie podtekania a na udržanie zdravej kože.

- **Skontaktujte sa so svojou miestnou stomasestrou, ktorá vám poradí s ošetrovaním vašej podráždenej kože**

- **Minimalizujte podtekanie**

- odstráňte akékoľvek ochlpenie z okolia stómie (viď Inštrukcie na strane 4)
- kožu opatrne očistite a osušte. Je veľmi dôležité, aby bola koža pred aplikáciou lepiaceho materiálu úplne suchá, inak sa môže stať príliš mäkkou a náchylnou na zranenie. Udržiavanie kože v suchom a čistom stave pomôže aj pri hojení.

- **Zabezpečte úplný kontakt medzi lepiacim materiálom a kožou**

- okolo stómie si aplikujte pastu
- používajte vydutý výrobok so správnym priemerom, čím docielite, že stómia vystúpi (použite meraciu pomôcku)
- používajte opasok, aby ste pomohli udržať pomôcku v správnej pozícii

- **Minimalizujte riziko vystavenia vašej kože moču alebo výlučkom z ileostómie**

- meňte lepiaci materiál skôr, ako sa poškodí
- vyberte si lepiaci materiál odolný voči poškodeniu

Prípád 2: Vznik vriedkov v okolí stómie

Tento obrázok zobrazuje kožu v okolí krátkej kolostómie; koža je začervenaná a sú na nej vriedky. Toto poškodenie kože bolo spôsobené vystavením kože výlučkom a pokiaľ nebudú podniknuté žiadne kroky na zabránenie vystavenia kože výlučkom, situácia sa ešte zhorší.

U tejto osoby došlo k poškodeniu kože z dôvodu nesprávnej a nepresnej aplikácie pomôcky. Ako ukazuje obrázok, časť kože nie je zakrytá, čo vedie k priamemu kontaktu s výlučkami a dochádza k podtekaniu adhezíva.

Odporúčania pre zdravú kožu

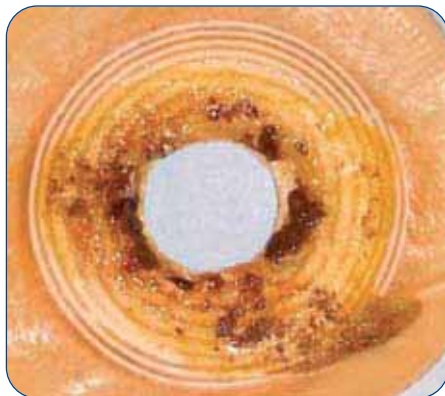
Ak máte krátku stómiu, je nevyhnutné, aby ste si svoju pomôcku umiestnili správne. To pomôže zabraňovať únikom a udržať kožu v zdravom stave.

- **Skontaktujte sa so svojou miestnou stomasestrou, ktorá vám poradí s ošetrením vašej podráždenej kože**
- **Upravte otvor v lepiacej časti presne podľa priemeru vašej stómie (viď Inštrukcie na strane 5)**
  - vaša koža sa uzdraví, ak bude chránená pred kontaktom s výlučkami správnou aplikáciou pomôcky
- **Kožu opatrne očistite a osušte**
  - koža musí byť pred aplikáciou lepiaceho materiálu úplne suchá
- **Ak na svoju stómiu zle vidíte kvôli veľkému záhybu na koži, použite zrkadlo, ktoré vám umožní lepší pohľad**

Prípád 3: Nerovný povrch kože v okolí stómie

Tento obrázok zobrazuje červenú, podráždenú kožu v okolí ileostómie s vtihnutou kožou. Táto stómia je umiestnená na vrchu veľkého kožného záhybu, a preto je zložitejšie zabezpečiť úplný kontakt medzi lepiacim materiálom a kožou.

U tejto osoby došlo k poškodeniu kože z dôvodu podtekania popod lepiaci materiál čast'. Základná podložka bola zvyčajne menená každé 4 dni a obrázok ukazuje jasné známky podtečenia po štyroch dňoch.

Odporúčania pre zdravú pokožku

Ak je koža v okolí vašej stómie vpadnutá, alebo sa v jej okolí nachádzajú kožné záhyby, máte v okolí stómie nerovný povrch kože. Preto je potrebné prijať kroky, ktoré zabezpečia riadne prilepenie a zabránia podtečeniu.

- **Skontaktujte sa so svojou miestnou stomasestrou, ktorá vám poradí s ošetrovaním vašej podráždenej kože**
- **Zabezpečte úplný kontakt medzi lepiacim materiálom a kožou, v opačnom prípade dôjde k podtečeniu, ako uvádza obrázok**
- **Zvážte použitie pasty, ktorá vám pomôže vyrovnať kožu v okolí stómie a/ alebo použite konvexný výrobok, ktorý spôsobí, že stómia vystúpi**
- **Upravte otvor v lepiacej časti presne podľa priemeru vašej stómie (viď Inštrukcie na strane 5)**
  - vaša koža sa zahojí, ak ju ochránite pred kontaktom s výlučkami správnym prilepením a umiestnením pomôcky
- **Kožu opatrne očistite a osušte**
  - koža musí byť pred aplikáciou lepiaceho materiálu úplne suchá
- **Ak na svoju stómiu zle vidíte kvôli veľkému záhybu na koži, použite zrkadlo, ktoré vám umožní lepšiu pohľad**
- **Pomôcku si meňte minimálne každý druhý deň**
  - skontrolujte lepiaci materiál, či nejaví známky podtečenia (viď Inštrukcie na strane 4)
- **Zvážte používanie brušnej podpory (stomický pás), ktorá vám pomôže udržať pomôcku v správnej pozícii**

Prípád 4: Podráždenie a začervenanie

Tento obrázok zobrazuje poškodenie kože (eróziu) a začervenanie v okolí ileostómie. Kontakt s výlučkami zo stómie je hlavným dôvodom podráždenia. Výlučky z ileostómie obsahujú tráviace enzýmy, ktoré sú veľmi agresívne, pričom zničia najskôr lepiaci materiál a potom kožu.

U tejto osoby došlo k poškodeniu predovšetkým z dôvodu poškodenia lepiaceho materiálu na základnej podložke. Obrázok ukazuje, že nepoškodená zostala len vrchná fólia vnútornej časti lepiaceho materiálu. Zvyšok lepiaceho materiálu bol zničený v dôsledku kontaktu s výlučkom zo stómie a vlhkom z povrchu stómie. Základná podložka bola menená zvyčajne každé 4 dni, jasne poškodená však bola už po 50 hodinách.

Odporúčania pre zdravú pokožku

Ak máte podráždenú kožu, je mimoriadne dôležité chrániť ju pred výlučkami zo stómie.

- **Skontaktujte sa so svojou miestnou stomasestrou, ktorá vám poradí s ošetrením vašej podráždenej kože**
- **Zabráňte tomu, aby sa vlhko z povrchu stómie dostalo do kontaktu s kožou (viď Inštrukcie na strane 5)**
- **Minimalizujte riziko vystavenia vašej kože moču alebo výlučkom z ileostómie**
  - meňte lepiaci materiál skôr, ako sa poškodí
  - vyberte si lepiaci materiál odolný voči poškodeniu
- **Skontrolujte lepiacu časť minimálne každý druhý deň**
  - odstráňte vrečko a skontrolujte základnú podložku v tesnej blízkosti stómie
  - ak ste našli náznak rozpusteného lepiaceho materiálu (biele alebo chýbajúce), musíte základnú lepiacu časť vymeniť
  - s pomocou zrkadla budete na stómiu lepšie vidieť
  - ochrana oblasti v okolí stómie pomocou lepiaceho materiálu odolného voči poškodeniu pomôže procesu uzdravovania vašej kože
- **Ak používate jednodielny výrobok, meňte ho každý deň, pokiaľ nemáte pozitívnu skúsenosť s tým, že lepiaci materiál vydrží dva dni**
  - pri výmene pomôcky skontrolujte tú časť lepiaceho materiálu, ktorá je v kontakte s kožou a uistite sa, že je neporušená
- **Kožu opatrne očistite a osušte**
  - koža musí byť pred aplikáciou lepiaceho materiálu úplne suchá

Prípad 5: Mäkká a poškodená koža

Tento obrázok zobrazuje podráždenú, mäkkú a poškodenú kožu v okolí urostómie. Koža je v neustálom kontakte s močom, čo spôsobuje, že je mäkká a náchylná na poškodenie.

Koža tejto osoby je poškodená z dôvodu, že základná podložka bola na tele príliš dlho. Tento obrázok ukazuje, že nepoškodená zostala len vrchná fólia vnútornej časti lepiaceho materiálu a koža tak zostala nechránená. Základná podložka bola zvyčajne menená každých 7 dní, pričom po 6 dňoch už bola jasne poškodená.

Odporúčania pre zdravú pokožku

Ak máte nerovnú stómiu, je dôležité uistiť sa, že lepiaci materiál na základnej podložke riadne plní svoju funkciu. Lepiaci materiál chráni kožu pred kontaktom s močom, a tak zabraňuje poškodeniu kože.

- **Skontaktujte sa so svojou miestnou stomasestrou, ktorá vám poradí s ošetrením vašej podráždenej kože**
- **Minimalizujte riziko vystavenia vašej kože moču alebo výlučkom zo stómie**
  - meňte lepiaci materiál skôr, ako sa poškodí
  - vyberte si lepiaci materiál odolný voči poškodeniu
- **Uistite sa, že odstránite všetku vlhkosť vyprodukovanú povrchom vašej stómie (viď Inštrukcie na strane 5)**
- **Skontrolujte lepiacu základnú podložku minimálne každý druhý deň**
  - odstráňte vrečko a skontrolujte základnú podložku v tesnej blízkosti stómie
  - ak ste našli náznak rozpusteného lepiaceho materiálu (biele alebo chýbajúce), musíte základnú lepiacu časť vymeniť
- **Ak používate jednodielny výrobok, meňte ho každý deň, pokiaľ nemáte pozitívnu skúsenosť s tým, že lepiaci materiál vydrží dva dni**
  - pri výmene pomôcky skontrolujte tú časť lepiaceho materiálu, ktorá je v kontakte s kožou a uistite sa, že je neporušená
- **Kožu opatrne očistite a osušte**
  - koža musí byť pred aplikáciou lepiaceho materiálu úplne suchá

Úloha lepiaceho materiálu

Lepiaci materiál je materiál, ktorý drží zberné vrečko na svojom mieste.

Pri jednodielnych pomôckach je lepiaci materiál pripevnený priamo na zberné vrečko a mení sa vždy spolu s vrečkom.

Pri dvojdielnych pomôckach je zberné vrečko pripevnené na lepiaci materiál pomocou upínacieho systému. To umožňuje výmenu vrečka bez toho, aby bol vždy menený aj lepiaci materiál.

U oboch pomôcok, jednodielnych aj dvojdielnych, má lepiaci materiál dve základné úlohy:

- **zabezpečiť vrečko na správnom mieste počas odporúčanej doby**
- **udržiavať zdravú kožu v okolí stómie**

Aby lepiaci materiál plnil tieto dve úlohy, mal by:

- **Priliehať.** Lepiaci materiál by mal byť v plnom kontakte s kožou v tesnom okolí stómie, na celej ploche smerom k okrajom lepiaceho materiálu. Nemal by sa odliepať od kože a nemali by sa v ňom tvoriť kanáliky, ktoré umožňujú kontakt kože s výlučkami zo stómie.
- **Absorbovať.** Zdravá koža prirodzene vytvára vlhko a potí sa. Ak toto vlhko nemá ako uniknúť, môže oslabiť kožu, ktorá sa následne ľahšie poškodí alebo podráždi.
- **Byť odolný voči poškodeniu.** Pokiaľ je lepiaci materiál v kontakte s kožou príliš dlho, môže absorbovať priveľa vlhkosti z okolia stómie a môže sa začať rozpadáť alebo poškodzovať. Následkom toho môže výlučok zo stómie prísť do kontaktu s kožou.
- **Nemal by pôsobiť dráždivo.** Lepiaci materiál by nemal dráždiť kožu svojim tvarom ani svojimi zložkami.
- **Byť flexibilný.** Lepiaci materiál musí kopírovať kontúry tela a musí sa ohýbať s každým pohybom tela. Flexibilita lepiaceho materiálu prináša väčší komfort a pomáha udržať plný kontakt (prilievavosť) lepiaceho materiálu s kožou.
- **Byť ľahko odstrániteľný.** Lepiaci materiál musí pevne držať, čo môže viesť k bolesti alebo dokonca k poškodeniu kože pri odstraňovaní lepiaceho materiálu. Okrem toho sa lepiaci materiál nasiaknutý vlhkom môže oslabiť a poškodiť a zanechať na koži zvyšky. Odstraňovanie takýchto zvyškov môže viesť k podráždeniu kože. Dobrý lepiaci materiál by nemal pri odstraňovaní spôsobovať bolesť ani podráždenie kože a nemal by na koži zanechávať zvyšky.

Ako zvládnuť podráždenie kože

Prípad 1: Vpadnutá stómia, strana 6

Prípad 2: Vznik vriedkov v okolí stómie, strana 8

Prípad 3: Nerovný povrch kože v okolí stómie, strana 10

Prípad 4: Podráždenie a začervenanie, strana 12

Prípad 5: Mäkká a poškodená koža, strana 14

Ak máte záujem o ďalšie informácie, kontaktujte nás prosím
Coloplast A/S, Dolná 62, 974 01 Banská Bystrica
www.coloplast.sk

zásielková služba:
Versus JJ s. r. o.
Stromová 38
833 18 Bratislava

